

УДК 811.111[42+27](043.3)

**УЩИНА Валентина** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської філології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, пр. Волі, 13, Луцьк, 43025, Україна (vushchyna@vnu.edu.ua)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-3086-4224>

**Researcher ID:** AAT-5742-2020

**Scopus author ID:** 57200721921

**DOI:** <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.46.16>

**Бібліографічний опис статті:** Ущина, В. (2021). Дискурсивна постава (англ. *stance*): термінознавчий і перекладацький аспекти. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 46, 128–137.* doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.46.16>

### ДИСКУРСИВНА ПОСТАВА (АНГЛ. *STANCE*): ТЕРМІНОЗНАВЧИЙ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ

**Анотація.** Стаття присвячена актуальній проблемі нинішньої української мовознавчої науки – перекладу англомовних лінгвістичних термінів українською мовою загалом, використанню термінологічного утворення «дискурсивна постава» на позначення явища «позиції суб'єкта дискурсивної діяльності» (англ. *stance*) зокрема. Нагальність цього питання продиктована, з одного боку, відсутністю питоми українського терміна для номінації «стансу», а з іншого – щоразу більшою популярністю однойменного явища, що завойовує увагу все більшої кількості дослідників мови й дискурсу в усьому світі. Дискурсивну поставу тлумачимо як динамічне ситуативно-залежне дискурсне утворення, у якому виділяємо індивідуально-особистісний та інтеракційно-міжособистісний рівні мовленнєвого втілення.

У статті запропоновано короткий історичну довідку стосовно досліджень дискурсивного позиціювання в лінгвістиці, схарактеризовано цей феномен і зазначено, що відрізняє його від суміжних понять. За допомогою методів корпусного, лексико-семантичного, лексикографічного й етимологічного аналізів доведено релевантність обраного україномовного словосполучення. Так, за допомогою кількісного корпусного аналізу визначено частотність слова *stance* в англійській мові. Шляхом використання процедури якісного аналізу англійської лексеми *stance* окреслено основні лексико-семантичні характеристики цієї лексичної одиниці: (1) *stance* як 'фізичне положення тіла' і (2) *stance* як 'ментальна позиція'. Простежено відповідність між семантикою англійського слова «*stance*» й українського слова «постава». Проаналізовано значення англійського слова «*stance*» в його різноманітних узусах, пов'язаних, зокрема, із терміновживанням у мовознавстві та інших гуманітарних сферах, що також допомогло обґрунтувати доцільність уведення до наукового обігу мовознавства терміноутворення «дискурсивна постава».

**Ключові слова:** дискурсивна постава, нові медіа, ідентичність, позиція суб'єкта дискурсивної діяльності, станс, позиціювання.

**USHCHYNA Valentyna** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of the English Philology, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13, Voli Avenue, Lutsk, 43025, Ukraine (vushchyna@vnu.edu.ua)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-3086-4224>

**DOI:** <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.46.16>

**To cite this article:** Ushchyna, V. (2021). Dyskursyvna postava (anhl. *stance*): terminoznavchyi i perekladatskyi aspekty [Discourse posture (*stance*): terminological and translation aspects]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 46, 128–137.* doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.46.16> [in Ukrainian].

## DISCOURSE POSTURE (STANCE): TERMINOLOGICAL AND TRANSLATION ASPECTS

**Summary.** *The article deals with the currently urgent problem of Ukrainian linguistics – translation of the English linguistic terms into Ukrainian in general, and the use of the terminological formation “discourse posture” to refer to the phenomenon of “stance” (“position of the discourse activity subject”) in particular. The urgency of this issue is dictated, on the one hand, by the lack of a specific Ukrainian term for the “stance” nomination, and, on the other hand, by the growing popularity of this phenomenon that gains attention of an increasing number of language and discourse researchers around the world. In this work, stance is treated as a dynamic, situationally-bound discursive construct, in which individual (personal) and interactive (interpersonal) planes of linguistic realization are distinguished.*

*The article offers a brief historical reference on the research of stancetaking in linguistics. It also gives a short theoretical characteristic of this phenomenon, differentiating it from other adjacent concepts. The relevance of the chosen Ukrainian term is brought out with the help of methodology of corpus analysis, lexico-semantic, lexicographic and etymological analyses. Correspondingly, the quantitative corpus analysis “of stance” enabled determining the frequency ratio of this word in the English language. By means of the qualitative lexico-semantic analysis the main meanings of the word “stance” were detected: (1) stance as ‘a physical posture’ and (2) stance as ‘a mental position’. Furthermore, the correlation between semantics of English “stance” and Ukrainian “postava” was established. The meaning of the English word stance has also been traced in its various uses, including those related to linguistics and other humanitarian spheres. Such analysis enabled justifying the necessity of the introduction of the term “discourse posture” to the scientific circulation of Ukrainian linguistics.*

**Key words:** *discourse posture; new media; identity; position of the discourse activity subject; stance; stancetaking.*

**Постановка проблеми.** Початок ХХІ століття позначений не лише зміною парадигм пізнання, а й повною трансформацією засобів, способів і шляхів комунікації. Виникнення й розвиток нових медіа, їх швидке поширення та доступність справили неабиякий вплив на культуру людського спілкування, перемістивши його з реального світу у віртуальний. Такі онлайн комунікаційні платформи, як чати, форуми, блоги, влоги й соціальні мережі, ще буквально кілька років тому були дивовижною, а сьогодні стали звичними інструментами отримання інформації, обміну думками, політичного й ідеологічного впливу, а найголовніше, майданчиком для інтермедіальної репрезентації себе, своєї ідентичності й власних позицій щодо найрізноманітніших тем і проблем. Те, як людина презентує себе, свої цінності й вірування в мережі, ті мовні засоби, що вона при цьому використовує, допомагають іншим членам соціуму розпізнати її/його як представника певної соціальної групи, якій притаманні не лише особливі погляди й уподобання, а й специфічна мовленнєва поведінка, далі називатимемо **дискурсивною поставою**.

Донині в численних розвідках цього дискурсивного феномена, наприклад (Ущина,

2015), уживано терміни *позиція суб'єкта дискурсивної діяльності* та *станс* (від англ. *stance*). Але, ураховуючи актуальність цього поняття і його все більшу популярність у західній лінгвістиці, ми дійшли усвідомлення того, що настав час запропонувати україномовний термін, який би гідно замінив доволі громіздке термінологічне утворення з чотирьох слів, яким ми послуговувалися раніше. Також не найкращим відповідником є англomовне запозичення *станс*, що викликає критичні зауваження з боку колег-мовознавців і потребує додаткових роз'яснень, оскільки не завжди зрозуміле для носіїв української мови.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Розпочнімо з історії питання. Уперше в лінгвістиці термін *stance* використано британськими дослідниками Д. Байбером та Е. Фінеганом ще 1989 року в їхній знаменитій праці «Стилі стансу в англійській мові: лексико-граматичне маркування евіденційності й афекту» (Biber, Finegan, 1989). Аналізуючи статистичні особливості дистрибуції мовних маркерів стансу в англomовних писемних текстах різних жанрів, Д. Байбер та Е. Фінеган зосереджують увагу головно на лексичних і граматичних засобах його експресії. У їхньому

розумінні стансом можна вважати судження, у якому виражені знання, ставлення й почуття мовця стосовно пропозиційного змісту повідомлення (Biber, Finegan, 1989, с. 123).

Однак справжньої популярності поняття набуло 2007 року після виходу колективної монографії «Позиціонування в дискурсі: суб'єктивність, оцінка, інтеракція» під загальною редакцією Роберта Енглбретсона (Englebretson, 2017). Книга зібрала під однією обкладинкою авторів, праці яких сьогодні вважають засадничими в дослідженні позиціонування (серед яких, наприклад, знаменитий трикутник стансу Джона Дю Буа (Du Bois, 2007)). У цьому томі не лише всебічно розглянуто проблему дефініції поняття під назвою *stance*, а й запропоновано основоположні характеристики цього складного явища, що пізніше послугували підґрунтям для багатьох наукових пошуків, як-от: його інтеракційність, публічність та індексальність. Наступна цеглинка до популяризації досліджуваного поняття закладена іншою монографією, виданою 2009 року під однойменною назвою, тобто «*Stance*», головною редакторкою якої стала відома соціолінгвістка з Каліфорнійського університету в Лонг-Біч (США) А. Джафф (Jaffe, 2009). Серед вітчизняних мовознавців першою цим феноменом зацікавилася професор Олена Іванівна Морозова з Харківського університету імені В.Н. Каразіна, яка в статті, опублікованій 2011 року, уточнила зміст терміна «позиція суб'єкта дискурсивної діяльності», дала вичерпне філософське пояснення його походження та виявила мовні й мовленнєві особливості нещирого позиціонування суб'єкта в дискурсі (Морозова, 2011).

Було б, однак, помилковим уважати, що поняття стансу є зовсім новим у лінгвістиці. У різні часи його досліджувало під різними термінологічними найменуваннями в процесі вивчення таких категорій, як *модальність* (Виноградов, 1950; Приходько, 2003; Bybee et al., 1994; Papafragou, 1997), *евіденційність* (Кшановський, 2015; Якобсон, 1972; Aikhenvald, 2015; Chafe, 1986), *оцінка* (Арутюнова, 1988; Martin & White, 2005); *емоційність* (Шаховський, 2010; Sherer, 2005), *афект* (Biber & Finegan, 1989; Ochs, 1993), *опора* ([*footing*] Goffman, 1981), *позиція* (Davies & Harré, 1990), *перспектива* (Berman & Slobin, 1994). Усі

перераховані поняття різномірні, але їх можна об'єднати принаймні у дві групи: а) такі, що виражають ставлення суб'єкта до предмета повідомлення (суб'єктивність, опора, перспектива, евіденційність, оцінка, модальність, афект, інтенсивність, персональний стиль); б) такі, що виражають ставлення суб'єкта до співрозмовника (-ів) (позиція, узгодження, позиціонування, самопозиціонування). Крім того, усі вони мають вербальне вираження й пов'язані із суб'єктивністю.

Інтерес лінгвістів до аналізу позиції й позиціонування (англ. *stance* і *stancetaking*), на нашу думку, зумовлений зсувом фокусу їхньої уваги з мовленнєвої поведінки окремих учасників комунікації на особливості їхньої дискурсивної взаємодії, безпосередньо пов'язаної із соціальною інтеракцією та соціальним семіозисом. Крім того, зацікавленість представників мовознавчої науки поняттям стансу можна пояснити тим, що воно потенційно об'єднує різні рівні й ресурси лінгвістичного аналізу – від лексико-семантичного і граматичного до соціолінгвістичного й лінгвокультурологічного. У царині соціолінгвістики з'являються праці, присвячені дослідженню дискурсивної поведінки як засобу індексування соціальної належності мовця (Ущина, 2015; Du Bois, 2007; Englebretson, 2007; Ervinn-Tripp, 2002; Jaffe, 2009; Ochs, 1993).

Проблематика позиціонування суб'єкта в дискурсі як механізму конструювання ним власної ідентичності стає надзвичайно актуальною в лінгвістичних дослідженнях останніх десятиліть через безперервну залученість людини до творення соціальних значень у дискурсі. У час, коли кожен пересічний користувач інтернету має доступ до глобальних аудиторій, безпрецедентно зростає роль індивіда в макросоціальних дискурсивних процесах зміни ідеологій і трансформування картин світу. Новітні комунікативні умови змінили не лише саме спілкування, зробивши його безперервним і глобальним, а й вплинули на процес само- та взаємоідентифікації. *Станс* стає тією об'єднувальною ланкою, без якої «триваллий час було неможливо здійснити узагальнений аналіз дискурсивних процесів у діапазоні від прагматики індивідуальної когніції до прагматики соціальних комунікацій» (Givón, 2005, р. xiii). У нинішньому глобалізованому

й оцифрованому світі досить часто мовці довідуються один про одного та про навколишню дійсність за допомогою позиціонування в інтернет-дискурсі, що робить станс основним засобом спільної ідентифікації та взаємного узгодження інтенцій.

Отже, основна мета статті полягає в уведенні до наукового обігу соціолінгвістики, дискурсології, комунікативної лінгвістики нового терміна *дискурсивна постава*, покликаного адекватно представити поняття *stance* в українській мовознавчій науці.

Щоб обґрунтувати доречність такого термінологічного вибору, виконано низку завдань: роз'яснено не лише суть цього поняття, а і його семантику, етимологію та узус; визначено частотність слова *stance* в англійській мові; здійснено лексико-семантичний аналіз лексеми *stance* й доведено доцільність заміни англійського запозичення *станс* на питомо українське слово *постава*.

**Виклад матеріалу.** Оскільки термін уперше з'явився в англійській лінгвістиці, задля визначення змісту англійського терміна *stance* передусім визначено загальну частотність слова *stance* в англійській мові, для чого використано методику корпусного аналізу (Плунгян 2008), а саме: процедуру «простого пошуку» (BNC Simple Search) у межах Британського Національного корпусу (British National Corpus – BNC), вільно доступного в Інтернеті. У результаті кількісних підрахунків виявлено, що лексема *stance* в побутовому вжитку – доволі рідкісне слово: серед загальної кількості 4 (чотирьох) мільйонів слів його вжито близько 1700 разів. Розрахунки частотності лексеми *stance* в різних сегментах мовлення – усного й писемного – наведено нижче в таблиці:

**Частотність лексеми *stance* в корпусі BNC**

Частотність <i>stance</i>	Слово « <i>stance</i> »	Загальна кількість слів	Показник частотності
Корпус			
BNC (усний сегмент)	42	10 334 94	1 на 246 070
BNC (письмовий сегмент)	1793	87 284 364	1 на 48 681
Усього	1835	97 619 311	1 на 53 198

Спостерігаємо, що в усному мовленні досліджувана лексема трапляється надзвичайно рідко – лише один раз на 246 000 випад-

ків, тоді як у писемному сегменті її частотність у п'ять разів вища (1 раз на 48 681), що дає підстави висувати, що слово *stance* не належить до розмовної лексики. Уважаємо, що було б перспективним дослідити вживання лексеми *stance* в діячності, маючи на увазі, що в останні роки це слово використовують значно активніше, однак технічно наші можливості в цьому плані дещо обмежені.

Окрім кількісних підрахунків, за допомогою корпусу BNC (British National Corpus) здійснено також і процедуру якісного аналізу лексеми *stance*, що допомогла виокремити щонайменше дві семантичні групи:

1) *Stance* як фізичне положення тіла (синоніми – *posture, pose, position, carriage, stand, stature, standing*):

1-А. Спорт: *football stance, boxing stance, yoga stance, karate stance, golf stance etc*;

1-Б. Балет, хореографія: *dance stance, ballet stance, tango stance etc*;

2) *Stance* як ментальна позиція (синоніми: *angle, belief, disposition, frame of mind, headset, mental state, mindset, perspective, philosophy, point of view, standpoint, viewpoint etc.*);

2-А. Точка зору, погляд, позиція (у суперечці, в дискусії): *life stance, different stance, to change stance, personal stance*;

2-Б. Ставлення: *aggressive stance, critical stance, offensive stance, winning stance, defensive stance, dominant stance*;

2-В. Світоглядна (ідеологічна) позиція: *conservative stance, postmodernist stance, newspaper stance, political stance*.

Якщо звернутися до українського слова *постава*, то очевидно, що воно цілком адекватно заміняє *stance* в значенні 'фізичне положення тіла', як-от: *балетна постава, спортивна постава, ідеальна постава* тощо. Однак не зовсім звичним видається його використання в значенні 'ментальна позиція', особливо в таких колокаціях, як *постава газети, політична постава* або ж *постмодерністська постава*. При цьому, однак, у словосполученнях типу *агресивна постава, переможна постава* або ж *захисна постава* вживання вказаної лексеми вже не видається дивним і є більш легким для сприйняття носіями української мови. І цьому, на нашу думку, є доволі просте пояснення: оскільки україн-

ське слово «постава» асоціюється передусім із фізичним положенням тіла, а такі словосполучення, як *агресивна* або *захисна постава*, мають безпосереднє відношення до тілесності людської поведінки (Галуцьких, 2016), то, відповідно, психологічна й вербальна агресія стають утілесненою репрезентацією певних емоцій і почуттів у фізичній поставі.

Ми вважаємо, що зв'язок між англійським словом *stance* й українською лексемою *постава* очевидний, що підтверджено новим напрямом лінгвістичних досліджень під назвою «утілеснена соціолінгвістика» (англ. *embodied sociolinguistics*), основним об'єктом досліджень якого стає взаємозв'язок між мовою, утілесненням і розмаїттям соціальних чинників, із цим пов'язаних. Дискурсивна постава, котру в процесі комунікативної взаємодії займає людина як представник певної лінгвокультурної та соціокультурної групи, впливає не лише на тон повідомлення (як усного, так і письмового) і на підбір мовних засобів для його актуалізації, а й великою мірою детермінує сприйняття мовця його/її читачами/слухачами, що, зрештою, впливає на вибудувані в інтеракції соціальні стосунки між комунікантами.

Заради справедливості потрібно зауважити, що термін «постава» уже вживано раніше в україномовних наукових публікаціях у значенні 'ментальна позиція' (Васютинський, 2015; 2016). Так, професор В.О. Васютинський у численних дослідженнях із соціальної та політичної психології послуговується лексемою «постава», описуючи психологічне й ідеологічне ставлення представників різнорівневих соціальних груп до певних національно-орієнтованих проблем та ідей. Наприклад, в одній зі статей В.О. Васютинський використовує словосполучення «антидержавницька постава» в сенсі 'суспільні настрої', досліджуючи світоглядні цінності українців (Васютинський, 2016, с. 72–81). В іншій праці науковець говорить про «постави індивідуалізму й колективізму» серед сучасної української молоді (Васютинський, 2016, с. 100–107). У такому контексті вживання лексеми «постава» має значення 'ставлення' і є близьким еквівалентом англійського *stance*. Крім того, автор описує типи «суб'єктів діяльності», яких можна

виокремити за їхніми поставами – «індивідуаліст» і «колективіст», що також перегукується з лінгвістичним тлумаченням позиціонування.

Задля верифікації наших висновків і підтвердження достовірності наведених міркувань звернімося до короткого етимологічного й лексико-семантичного аналізу англійського слова *stance*, у зв'язку з тим що ні в українській, ні в російській мові не існує абсолютно точного еквівалента цієї полісемантичної лексичної одиниці. Розпочнемо з аналізу його походження, оскільки вивчення етимології лексичних одиниць допомагає краще зрозуміти зміст понять, ними позначуваних. Існує кілька можливих варіантів пояснення етимології англійського слова *stance*: 1) від старофранцузького *estance* (*standing position* 'зупинка, стоянка'), похідного від латинського *stantia*, або ж 2) від старо-французького *stance* (*resting place, harbor*), чи 3) від італійського *stanza* (*stopping, resting place* 'місце для відпочинку') (Online Etymology). Лексема *stance* з'явилася в словниковому складі англійської мови близько середини XVI століття й означала 'стоянка', 'місце зупинки' (*standing place, station*). У значенні 'зупинка' слово *stance* донині збереглося у Шотландії, де так називають зупинку автобуса або таксі. Уживання слова в значенні 'позиція ніг або тіла' (ішлося про гру в гольф) уперше зафіксовано 1897 року, тоді як у значеннях 'ментальна позиція', 'ставлення' або 'точка зору' – лише 1956 року (Cambridge Advanced Learners Dictionary and Thesaurus, 2005).

Далі розтлумачимо значення *stance* у його різноманітних узусах, не пов'язаних із терміновживанням у мовознавстві й інших гуманітарних сферах. Проаналізувавши різні дефініції лексеми *stance* в тлумачних словниках англійської мови, доходимо висновку, що перераховані лексико-семантичні варіанти (далі – ЛСВ) також можна об'єднати у дві основні групи:

1) ЛСВ<sub>1</sub> – *stance* як 'ментальна позиція', що, своєю чергою, поділяється на дві підгрупи: а) персональна позиція (суб'єктивна думка, ставлення, оцінка); б) соціальна позиція (суспільна думка, світогляд, переконання).

2) ЛСВ<sub>2</sub> – *stance* як 'фізична позиція'. Цей лексико-семантичний варіант (ЛСВ) слова *stance* також можна розділити на дві

підгрупи: а) фізичне положення тіла у спорті; б) постава.

Принаймні в трьох із наведених словникових визначень (Cambridge Advanced Learners Dictionary and Thesaurus; Longman Dictionary of Contemporary English; Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary) указано на обов'язкову публічність стансу в значенні 'ментальна позиція'. Інакше кажучи, уподобання, вірування, погляди окремої особистості стають стансом лише тоді, коли про них дізнаються інші. Допоки ця позиція відома лише самому суб'єкту, вона залишається його суб'єктивною точкою зору, а не поставою. Цей факт вказує на інгерентно *інтерактивну й соціальну природу*, притаманну дискурсивній поставі. Значення ЛСВ<sub>4</sub> і ЛСВ<sub>5</sub>, котрі стосуються *stance* як 'місця в горах, де альпіністи можуть зробити привал' (ЛСВ<sub>4</sub>) і *stance* як 'зупинки автобуса' (ЛСВ<sub>5</sub>), згадуються в єдиному з усіх проаналізованих словників (Random House Dictionary, 2013).

Коли йдеться про *поставу* в значенні 'фізичне розташування тіла', завжди мається на увазі збалансоване позиціювання, ідеальна постава: *yoga stance* (асана), *ballet stance* (балетна постава), *golf stance* (поза гравця в гольф). Цікавим є опис «балетної постави» хореографом Сарою МакЛеод у статті для балерин-початківців: «Станс у балеті – це синонім правильної постави. Станс, або досконала постава досягається збалансованим по центру випрямленням хребта, яке сприяє позиціюванню м'язів усього тіла. Танцюристи-початківці повинні тренувати свій станс, аж поки правильна постава не стане їх другою натурою. [...] Станс забезпечує граційність пози лебедя» (McLeod, 2014). Автори рекламної кампанії автомобілів «Астон Мартін» також скористалися семантичним відтінком слова *stance*, що включає конотації 'баланс', 'грація', 'досконалість', запропонувавши лозунг *Stance in Everything!* («Досконалість у всьому!»).

Що стосується лінгвістичного узусу, слову *stance* також властиві конотації досконалого (або принаймні найвдалішого, на думку мовця) утілення в мові власних поглядів, вірувань, емоцій, ставлення з обов'язковим урахуванням позицій, які займають інші учасники мовленнєвої взаємодії. «Станс, – пише

М. Лемперт, – семантично «зависає» між фізичною поставою й ментальною позицією» (Lempert, 2008, p. 570). Отже, у значення лінгвістичного терміна *stance*, за спостереженням М. Лемперта, також включено щонайменше два аспекти – фізичне положення суб'єкта в просторі (зокрема й у просторі дискурсу з усіма вербальними й невербальними умовами контексту) разом із його ментальним ставленням до цього простору, де він/вона конструює свою ідентичність у взаємодії з іншими учасниками комунікації.

**Висновки.** Отже, можна зробити висновок, що дискурсивна постава – це передусім спосіб вираження мовцем (автором письмового повідомлення) своїх знань і впевненості у висловленій ним/нею пропозиції (епістемічна постава), а також емоційного й оцінного ставлення до власного повідомлення (афективна постава) за допомогою певним чином дібраних та організованих мовних засобів. При цьому визначальними є фізичні параметри контексту, у якому вибудовується та чи інша дискурсивна постава – від соціокультурних до просторово-часових чинників до утілення мовленнєвих дій індивідуальних суб'єктів дискурсивної діяльності.

Як слушно зауважують С. Форд і Й. Вагнер, «вивчення рекурентних мовних поведінкових патернів для багатьох мовознавців стає невіддільним від вивчення соціальної взаємодії суб'єктів» (Ford & Wagner, 1996, p. 277). Йдеться про маркування гендеру, віку, економічного статусу, релігійної, расової й етнічної належності за допомогою мовних засобів вираження стансу. Водночас поза увагою соціолінгвістів не полишено й те, що станс, безперечно, сигналізує про членство мовця в мікро- та макросоціальних, політичних, ідеологічних чи культурних групах, що вказує на його полісуб'єктну, інтеракційну й соціосеміотичну природу. Вибір суб'єктом власної позиції здійснюється в дискурсивній взаємодії з іншими суб'єктами і є індикатором його соціальної ідентичності, оскільки, «артикулюючи позицію, суб'єкт маніфестує свої оцінні, емоційні, епістемічні, соціальні і культурні уподобання» (Eckert, 2000, p. 172). Тож позиціювання не може відбуватися в автономному режимі. У звичних умовах свого існування людині властиво бути зануреною в концесу-

альну сферу спільної мовленнєвої діяльності з іншими, тобто суб'єкти дискурсивної діяльності конструюють свої стани в динаміці взаємної каузації.

Отже, позиціювання в дискурсі – це комплексна дискурсивна дія, здійснювана суб'єктом дискурсивної діяльності задля формування й маніфестації свого ставлення до предмета мовлення, інших суб'єктів і власних висловлених пропозицій з урахуванням релевантних когнітивних, прагматичних і соціальних параметрів ситуації. Результатом акту позиціювання є **дискурсивна постава**, яку визначаємо як динамічне ситуативно-за-

лежне дискурсне утворення з притаманними йому індивідуально-особистісним та інтеракційно-міжособистісним ракурсами, актуалізованими шляхом використання відповідних мовно-семіотичних ресурсів. Формуючи й формулюючи свої дискурсивні постави, комуніканти транслюють власні оцінні, емоційні й епістемічні перспективи, ураховуючи дискурсивні постави інших учасників соціальної інтерації. Визначення об'єму й змісту поняття дискурсивної постави, однак, і на сьогодні продовжує бути дискусійним, відкриваючи в такий спосіб перспективи для подальших наукових пошуків.

#### ЛІТЕРАТУРА

- Арутюнова Н.Д.** Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. Москва : Наука, 1988. 341 с.
- Васютинський В.О.** Психологічне підґрунтя продуктивного потенціалу індивідуалізму і колективізму. 2015. *Интернет-ресурс*. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v9/i9/15.pdf>.
- Васютинський В.О.** Ціннісне порозуміння українців у соціально-психологічному контексті долання бідності як стилю життя. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2016. Вип. 37 (40). С. 72–81.
- Виноградов В.В.** О категории модальности и модальных словах в русском языке. *Труды Института русского языка АН СССР*. 1950. Т. 2. С. 38–79.
- Галуцьких І.А.** Тілесність у художній прозі англійського модернізму і постмодернізму (когнітивно-семіотичні студії) : монографія / Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя : Кругозір, 2016. 627 с.
- Кшановський О.Ч.** Дієслівні форми з евіденційні значення у сучасній перській мові. *Вісник Київського національного університету ім. Шевченка. Серія «Східні мови та літератури»*. 2015. Вип. 1 (25). С. 20–24.
- Морозова О.І.** Stance: позиція суб'єкта дискурсивної діяльності. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2011. Т. 14. № 1. С. 87–93.
- Плунгян В.А.** Корпус как инструмент и как идеология: о некоторых уроках современной корпусной лингвистики. *Русский язык в научном освещении*. 2008. № 2. С. 7–20.
- Приходько А.Н.** Высказывание в модально-эпистемическом аспекте. *Культура народов Причерноморья* / Крым. научн. центр НАН Украины. 2003. № 42. С. 21–27.
- Ущина В.А.** Позиціювання суб'єкта в англійській мові : соціокогнітивний аспект : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 380 с.
- Шаховский В.И.** Эмоции: долингвистика, лингвистика, лингвокультурология. Москва : Книж. дом «ЛИБРОКОМ», 2010. 128 с.
- Якобсон Р.О.** Шифтеры, глагольные категории и русский глагол. *Принципы типологического анализа языков различного строя* / отв. ред. Б.А. Успенский. Москва : Наука, 1972. С. 95–113.
- Aikhenvald A.Y.** *The Art of Grammar. A Practical Guide*. Oxford : Oxford University Press, 2015.
- Berman R.A., Slobin D.I.** *Relating Events in Narrative. A Crosslinguistic Developmental Study*. Hillsdale; NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 2015. 324 p.
- Biber D., Finegan E.** Styles of stance in English : Lexical and grammatical marking of evidentiality and affect. *Text*. 1989. № 9. P. 93–124.
- Bybee J., Perkin R., Pagliuca W.** *The Evolution of Grammar: Tense, Aspect, and Modality in the Languages of the World*. Chicago : The University of Chicago Press, 1994.
- Chafe W.** Evidentiality in English conversation and academic writing. *Evidentially: The Linguistic Coding of Epistemology* / W. Chafe & J. Nichols (Eds.). Norwood, New Jersey : Ablex Publishing Corporation, 1986. P. 261–272.
- Davies B., Harré R.** Positioning : The discursive production of selves. *Journal for the Theory of Social Behavior*. 1990. № 20 (1). P. 43–63.

- Du Bois J.** The stance triangle. *Stancetaking in Discourse: Subjectivity, Evaluation, Interaction* / R. Englebretson (Ed.). Amsterdam : John Benjamins, 2007.
- Eckert P.** Linguistic Variation as Social Practice. Oxford : Blackwell, 2000. 241 p.
- Englebretson R.** Stancetaking in discourse: An Introduction. *Stancetaking in Discourse : Subjectivity, Evaluation, Interaction* / R. Englebretson (Ed.). Amsterdam – Philadelphia : John Benjamins, 2007. P. 1–25.
- Ervin-Tripp S.** Variety, style-shifting, and ideology. *Style and Sociolinguistic Variation* / P. Eckert & J. Rickford (Eds.). Cambridge : Cambridge University Press, 2002. P. 44–56.
- Ford C., Wagner J.** Interaction-based studies of language: Introduction. *Pragmatics* [Special Issue : Interaction-based Studies of Language]. 1996. Vol. 6 (3). P. 277–279.
- Givón T.** Context as Other Minds. *The Pragmatics of Sociality, Cognition and Communication*. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins, 2005. 283 p.
- Goffman E.** Forms of talk. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1981.
- Jaffe A.** Introduction: the sociolinguistics of Stance / A. Jaffe (Ed.) *Stance : Sociolinguistic Perspective*. Oxford : Oxford University Press, 2009. P. 3–28.
- Lempert M.** The poetics of stance. Text-metricity, epistemicity, interaction. *Language in Society*. 2008. Vol. 37 (4). P. 569–592.
- McLeod S.** Definition of Ballet Stance Aikhenvald. Demand Media. Entertainment Guide. URL: <http://entertainmentguide.local.com/definition-ballet-stance-6270.h>.
- Martin J.R., White P.R.** The Language of Evaluation: Appraisal in English. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2005.
- Ochs E.** Indexing gender / A. Duranti & Ch. Goodwin (Eds.) *Rethinking Context*. Cambridge : Cambridge University Press, 1993. P. 335–358.
- Palmer F. R.** Modality and the English Modals. London, New York : Longman, 1979.
- Papafragou A.** Modality: a case-study in semantic under determinacy. Amsterdam : Benjamins, 1997.
- Scherer K.R.** What are emotions? And how can they be measured? *Social Science Information*. 2005. № 44 (4). P. 695–729.

#### ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

- Cambridge Advanced Learners Dictionary and Thesaurus. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. 1350 p.
- Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <http://www.ldoceonline.com/dictionary/>.
- Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary. New York : Merriam-Webster. Inc, 2008. 2032 p.
- Online Etymology Dictionary. URL: [www.etymonline.com](http://www.etymonline.com).
- Random House Dictionary / ed. by Stuart Berg Flexner. 2013. URL: [www.dictionary.com/unabridged](http://www.dictionary.com/unabridged).

#### REFERENCES

- Arutiunova, N. D.** (1988). *Typy yazykovykh znacheniy : Otsenka. Sobytiye. Fakt. [Types of linguistic meanings : Evaluation. Event. Fact]*. Moscow : Nauka [in Russian].
- Vasiutynskiy, V. O.** (2015). Psykholohichne pidgruntia produktyvnoho potentsialu indyvidualizmu i kolektyvizmu. [Psychological basis for productive potential of individualism and collectivism]. *Internet-resurs – Internet resource*, from <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v9/i9/15.pdf> [in Ukrainian].
- Vasiutynskiy, V. O.** (2016). Tsinnisne porozuminnia ukrainsiv u sotsialno-psykholohichnomu konteksti dolannia bidnosti yak stylyu zhyttia [Axiological rapport of Ukrainians in a social-psychological context of fighting poverty as a life style]. In *Naukovi studiyi iz sotsialnoyi ta politychnoyi psykholohiyi – Scientific studies in social and political psychology* (Issue, 37 (40)) (pp. 72 – 81) [in Ukrainian].
- Vinogradov, V. V.** (1950). O kategoriyi modalnosti i modalnykh slovakh v russkom yazyke [On the category of modality and modal words in the Russian language]. In *Trudy Instituta russkoho yazyka AN SSSR – Proceedings of the Institute of the Russian Language of the Academy of Sciences of the USSR* (Vol. 2) (pp. 38 – 79) [in Russian].
- Halutskykh, I. A.** (2016). *Tilesnist' u khudozhnij prozi anhliyskoho modernizmu I postmodernizmu (kohnityvno-semiotychni studiyi) [Embodiment in Artistic Prose of the English Modernism and Postmodernism (Cognitive-Semiotic Studies)]* Zaporozhye: Zaporizkyj natsionalny universytet : Kruhazir [in Ukrainian].
- Kshanovskiy, O. C.** (2015). Diyeslivni formy z evidentsiynym znachennyam u suchasnij perskij movi. [Verbal forms with evidential meaning in the modern Persian language]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho*

- universytetu im. Shevchenka. Skhidni movy i literatury – Bulletin of Kyiv National University. Shevchenko. Oriental languages and literatures* (Issue 1(25)) (pp. 20 – 24) [in Ukrainian].
- Morozova, O. I.** (2011). Stance:pozytsiya sub'yekta dyskursyynoyi diyalnosti. [Stance: position of the subject of discursive activity]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho univer-sytetu. Seriya: Filologiya – Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series: Philology* (Vol. 14, 1), (pp. 87 – 93) [in Ukrainian].
- Plungyan, V. A.** (2008). Korpus kak instrument i kak ideologiya: o nekotorykh urokakh sovremennoy korpusnoy lingvistiki [Corpus as an instrument and as ideology : on some lessons of the modern corpus linguistics]. In *Pusskiy yazyk v nauchnom osveshcheniyi – Russian language in scientific coverage*, 2, 7 –20 [in Russian].
- Prikhodko, A. N.** (2003). Vyskazyvaniye v modalno-epistemicheskom aspekte. [A statement in modal-epistemic aspect]. *Kultura narodov prichernomor'ya – Culture of the peoples of the Black Sea region*, 42, 21 – 27 [in Russian].
- Ushchyna, V. A.** (2015). *Pozytsiyuvannia sub'yekta v anhlomovnomu dyskursi ryzyku : sotsiokohnitivnyi aspekt [Stancetaking in the English Risk Discourse: Socio-cognitive Aspect]*. Lutsk : Vezha-Druk [in Ukrainian].
- Shakhovski, V. I.** (2010). *Emotsiyyi : dolingvistika, lingvistika, lingvokulturologiya [Emotions : Pre-linguistics, Linguistics, Linguistic Culture]*. Moscow : Knizhnyj dom LIBROKOM Publ [in Russian].
- Jakobson, R. O.** (1972). Shiftery, glagolnyje kategorii i russkiy glagol [Shifters, verbal categories and the Russian verb]. In B. A. Uspenskij (Ed.) *Printsypy tipologicheskogo analiza yazykov razlichnogo stroya – Principles of typological analysis of differently structured languages* (pp. 95 – 113). Moscow : Nauka [in Russian].
- Aikhenvald A.Y.** *The Art of Grammar. A Practical Guide*. Oxford : Oxford University Press, 2015.
- Berman R.A., Slobin D.I.** *Relating Events in Narrative. A Crosslinguistic Developmental Study*. Hillsdale; NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 2015. 324 p.
- Biber D., Finegan E.** *Styles of stance in English : Lexical and grammatical marking of evidentiality and affect. Text*. 1989. № 9. P. 93–124.
- Bybee J., Perkin R., Pagliuka W.** *The Evolution of Grammar: Tense, Aspect, and Modality in the Languages of the World*. Chicago : The University of Chicago Press, 1994.
- Chafe W.** *Evidentiality in English conversation and academic writing. Evidentially: The Linguistic Coding of Epistemology / W. Chafe & J. Nichols (Eds.)*. Norwood, New Jersey : Ablex Publishing Corporation, 1986. P. 261–272.
- Davies B., Harré R.** *Positioning : The discursive production of selves. Journal for the Theory of Social Behavior*. 1990. № 20 (1). P. 43–63.
- Du Bois J.** *The stance triangle. Stancetaking in Discourse: Subjectivity, Evaluation, Interaction / R. Englebretson (Ed.)*. Amsterdam : John Benjamins, 2007.
- Eckert P.** *Linguistic Variation as Social Practice*. Oxford : Blackwell, 2000. 241 p.
- Englebretson R.** *Stancetaking in discourse: An Introduction. Stancetaking in Discourse : Subjectivity, Evaluation, Interaction / R. Englebretson (Ed.)*. Amsterdam – Philadelphia : John Benjamins, 2007. P. 1–25.
- Ervin-Tripp S.** *Variety, style-shifting, and ideology. Style and Sociolinguistic Variation) / P. Eckert & J. Rickford (Eds.)*. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. P. 44–56.
- Ford C., Wagner J.** *Interaction-based studies of language: Introduction. Pragmatics [Special Issue : Interaction-based Studies of Language]*. 1996. Vol. 6 (3). P. 277–279.
- Givón T.** *Context as Other Minds. The Pragmatics of Sociality, Cognition and Communication*. Amsterdam/ Philadelphia : John Benjamins, 2005. 283 p.
- Goffman E.** *Forms of talk*. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1981.
- Jaffe A.** *Introduction: the sociolinguistics of Stance / A. Jaffe (Ed.) Stance : Sociolinguistic Perspective*. Oxford : Oxford University Press, 2009. P. 3–28.
- Lempert M.** *The poetics of stance. Text-metricality, epistemicity, interaction. Language in Society*. 2008. Vol. 37 (4). P. 569–592.
- McLeod S.** *Definition of Ballet Stance Aikhenvald. Demand Media. Entertainment Guide*. URL: <http://entertainmentguide.local.com/definition-ballet-stance-6270.h>.
- Martin J.R., White P.R.** *The Language of Evaluation: Appraisal in English*. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2005.

- Ochs E.** Indexing gender / A. Duranti & Ch. Goodwin (Eds.) *Rethinking Context*. Cambridge : Cambridge University Press, 1993. P. 335–358.
- Palmer F. R.** Modality and the English Modals. London, New York : Longman, 1979.
- Papafragou A.** Modality: a case-study in semantic under determinacy. Amsterdam : Benjamins, 1997.
- Scherer K.R.** What are emotions? And how can they be measured? *Social Science Information*. 2005. № 44 (4). P. 695–729.

#### LEXICOGRAPHIC SOURCES

- Cambridge Advanced Learners Dictionary and Thesaurus. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. 1350 p.
- Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <http://www.ldoceonline.com/dictionary/>.
- Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary. New York : Merriam-Webster. Inc, 2008. 2032 p.
- Online Etymology Dictionary. URL: [www.etymonline.com](http://www.etymonline.com).
- Random House Dictionary / ed. b